

Muž, který sází stromy

Autorka: Alena Blažejovská (2019), dramaturgie Viola Ježková, zvuk Lukáš Dolejší

- **Do jaké míry jste musela vstupovat do vyprávění pana Nohela? Říkal to, co chtěl nebo jste ho nějak směřovala? Ten pan v nějaké části popisoval to, co se děje a co vidí, tak jestli to vyšlo z něj, nebo jste ho poprosila, aby to popsal?**

Bylo to tak půl na půl.

Už jsme se znali a měli jsme za sebou dvě společné reportáže z lesů. Pan Nohel už tedy znal moji pracovní metodu a chápal, co ten mikrofon potřebuje. Takže částečně si to i převzal sám. Byla jsem potom až překvapená, že tam byl dokonce jeden moment (který jsem nakonec ani nepoužila v tom dokumentu), kdy on záměrně v lese zastavil nějaké projíždějící auto. Možná by ho zastavil i tak, protože chtěl tomu člověku vyčíst, že tam je zakázaný vjezd, ale bylo vidět, že on ten dialog vede takovým způsobem, jako pro ten mikrofon. Takže trochu už to potom i využíval jako určitou performance, ale nechci to říct ve zlém. Spíš si prostě uvědomoval, co opravdu chtěl lidem prostřednictvím dokumentu říct. Takže to nebylo úplně jenom spontánní, ale už tak trochu vědomě. A na druhé straně, právě v tomto místě, kde říká „no tak vidíme toto a toto“ a na konci to shrnuje, tak to bylo vyložene na moji výzvu. Požádala jsem ho, aby popsal, co vidíme, protože přece není zkušený rozhlasák a někdy mu nedošlo, že mikrofon není kamera.

Takže byla to taková spolupráce. A samozřejmě byla tam i spousta mých otázek a všelijakých komunikací mezi námi. V průběhu natáčení jsme se spřátelili, i já jsem taky hodně vyprávěla o sobě. Ta otevřenost tedy byla vzájemná, jenže pro daný dokument moje příběhy nebyly potřebné a vystříhla jsem je.

- **Jak moc jste musela zasahovat do projevu pana Nohela a jak moc jste jej musela stříhat? Znělo to všechno velmi čistě, a tak, jakoby ten pan se ani jednou nepřerekl.**

Stříhám hodně do čista do čista, ale zase ne tak, jak by stříhal zpravodajec. Ve zpravodajství se vystříhají pauzy a nádechy, protože je tam k dispozici jen půl minuty a do toho se potřebujeme vejít. Já se slovem pracuju jako s hudbou, vnímám určitou melodii a rytmizaci, včetně i zámlk. Třeba v tom dokumentu byl moment, kdy se pan Nohel odmlčel a pak řekl „krkavec.“ Přišlo mi, že to tam patří. Nejen proto, že nás to zpátky ukotví v tom místě a v tom okamžiku, ale i proto, že rozruší monotónnost monologu. Takže stříhám všechno, co se týče přeríkávání, kašle a jiných věcí, které se mi nelíbí, ale někdy záměrně nechávám třeba dlouhé pauzy nebo i něco, co vypadá legračně, ale zda se mi, že tam dobře funguje.

- **Mně ten krkavec přišel jako jeden z nejlepších momentů, protože mám pocit, že to velmi dobře ukazuje charakter toho pana a jeho lásku k přírodě. Ale ten dokument je kvůli pauzám a dalším**

věcem poměrně dlouhý. Neměli jste kvůli tomu problém s jeho zveřejněním v médiu? A jaký vlastně byl požadavek na tu délku (jestli vůbec nějaký byl)?

V dřívějších letech bylo běžnější natáčet právě dlouhé dokumenty. Vltava má stále, myslím, hodinovou plochu a dřív to měla i Dvojka. Médium s tím tedy počítalo. V posledních letech se to víc zkracuje a ten trend je k kratším dokumentům.

Co se týče daného dokumentu, tak právě kvůli jeho délce jsem zvolila kapitoly podle ročních období. To aspoň trochu rytmitizuje pořad a posluchač nemá pocit, že to je nekonečné.

Ale na druhé straně vím, že to je velice zdlouhavý a náročný poslech. V popisu bylo něco jako „není to sice slow radio, ale...“ Ano, slow radio ve smyslu, že posloucháme třeba, jak prská dřevo, to není – je tam spousta slov a řečí. Ale je to v takovém pomalém tempu: nechávám pana Nohela mluvit relativně dlouze, nechávám pauzy, i ty hudby jsou tam dlouhé. A vlastně i proto v úvodu jsem nechala „jak jednak říká, není kam spěchat, ani ten les nevyrostl za rok.“ Takže tam jakoby nastoluji vědomě velice pomalý rytmus, který by měl vtáhnout posluchače do jiného tempo rytmu, než jaký tady v ulicích zažíváme, a přiblížit ho k lesu. A pan Nohel se průběžně stává součástí lesa. Takže je to trochu příběh jeho, trochu příběh toho lesa.

– **Pro mě bylo fascinující to, že roční období se mění a on je furt stejný. Ani jednou nebyl nachlazený – jeho hlas je furt stejný.**

Ano, to on nebývá. On ve všech počasích chodí v krat'asech a v tričku.

– **On jakoby naváže, naváže a naváže. To bylo úžasné.**

Ale musím říct, že to není samo sebou. Jak jsem ho poznala, tak on je člověk až přecitlivělý. Kvůli své funkci se musí konfrontovat s vedením obce a to ho strašně znervózňuje, ale přece jenom v tom lese se vždycky takhle jako vyletí.

– **Navážím na to, že ten jeho projev je hodně stejný. Jak jste to nahrávala? Nebyl tam totiž ani v jednu chvíli znak, že by při projevu třeba otočil hlavu od mikrofonu nebo se od něj vzdálil. Měl mikrofon na sobě? Nebo jste nějak hrála s citlivostí nebo hlasitostí mikrofonu? Protože předpokládám, že v lese se člověk občas prostě o jeden metr vzdálí...**

Já se nevzdálím. Já se nalepím na toho člověka, obíhám ho a běžím za ním. Mám ve zvyku držet ten mikrofon hodně blízko u úst člověka, s kterým natáčím (ale samozřejmě trochu ze strany, aby se tam nedostaly zvuky dechu). A tím vzniká takový intimnější projev.

A druhá věc je, že ty momenty, kdy se něco nepovedlo, tam nedávám. Ty pasáže, které jsou nešikovné, tam nejsou.

Ale ne vždy je všechno úplně dokonalé. Akorát na začátku, jak tam přijíždím vlakem, chybí slovo rychlík. Takže tam je vidět, že se to může prostě stát.

- **Točila jste to celý rok. Dělala jste to tak, že když jste natočila jedno roční období, tak jste uspořádala materiál, něco si stříhala a na základě toho jste šla do dalšího natáčení? Nebo jste to nechala až po roce?**

Můj přístup je spíš nechat to ležet. Myslím si, že má jednu velkou výhodu: když člověk něco aktuálně prožil, byl tam fyzicky přítomen, tak i ten zvuk pořád ještě vnímá jako účastník, ale když se to chvilku odleží, tak už to vnímá jako zvukový materiál. Nevýhoda toho, když bych to stříhala hned, je tedy ta, že já si to ještě pamatuju. I když by pan Nohel mluvil trochu nesrozumitelně, tak já bych pochopila, co měl na mysli, ale ten posluchač ne. Ale když to poslechnu za půl roku, tak už mám ten odstup a už si řeknu „co že to vlastně říkal, už jsem to pozapomněla.“ A najednou mi dojde, že to není tak srozumitelné.

A potom, když už mám všechno natočené, tak se snaže rozhodnu pro ten celkový přístup a pro to, co z toho chci vůbec používat. Vždycky si to potřebuju připomenout, projít si to detailně, podívat se, jaké to je po zvukové stránce, jestli to půjde postříhat nebo jsou tam nějaké takové závady uprostřed, které nepůjdou odstranit.

- **Jste příkladem toho přístupu, kdy ke své práci, kromě dramaturga, zvete i režiséra. Spolupracovala jste s Radimem Nejedlým. Jaký byl jeho režisérský vklad? A jakým způsobem ho zvete do svých děl?**

Spolupracujeme dodnes a denně, i když na jiných věcech. V zásadě můžu odlišit dvě etapy. Já to dávám už rozvržené detailně v scénáři. Mám již předepsanou hudbu (někdy námět na konkrétní hudbu) a vstupy. Ty vstupy jsou postříhané a je jasný jejich sled. Radim k tomu přichází až úplně v poslední fázi.

Konkrétně při zpracování daného dokumentu jsme spolu seděli u jeho počítače, on měl hromady CDček, a jednak na základě mých podnětů, jednak na základě jeho nápadů a inspirací jsme se rozhodovali o tom, co použijeme, jak budeme mixovat hudbu se zvuky, atd. U tohoto dokumentu jsem mu například dala takový podnět, že tam někteří ptáci nebyli z toho lesa (bylo to tam doplněno z nějaké zvukové banky).

A v jiném dokumentu jsme to udělali tak, že jsem měla natočené nějaké rozhovory, které byly na náměstíčku v Divišově čtvrti, pak jsem šla blíž k zahrádkám, kde byly slepice a tam jsem si je natočila. A potom jsme mixovali ty stopy (jsou tam tedy dvě). Ale není to fake, protože ten rozhovor vznikl v tom místě akorát o pár metrů dál, takže ty slepice se tam tak neprosadily. Radim na to říkal, že by ho to nenapadlo nebo že by se nepouštěl do takových montáží, které nevycházejí přímo z té situace. A vlastně v tomhle stejném dokumentu jsem ho povzbudila k tomu, abychom zmixovali nějakou hudbu s tím, jak staré paní zpívají nějakou starou písničku. Samozřejmě ta melodie je jiná, je to úplně jiná

hudba a oni zpívají nějak přesto a trochu falešně. Takže někde jsem to zase já, kdo vlastně přináší ty neobvyklé (možná trochu režijní) postupy do toho.

Ale od jisté doby, kdy už jsme se úplně naučili spolu a víme oba dva, jaký máme přístup a důvěřujeme si v tom, tak už si to nepřipravuji s ním. Dodávám mu prostě ten detailní scénář, ale pokud jde o zvuky a hudbu, tak to nechávám na něm. Ale sedím potom při té montáži a zvukaři to nesnášejí, jak se ukázalo. U nás už se už vystřídali zvukařské generace, ale všichni mají problém, že Radim, když režíruje něco (třeba četbu), hrozně detailně zastavuje herce. U každého malého šumlu pořád jim vrací a je hrozně přesný. A vždycky říká „posuňte ještě jenom o frame, o frame, o frame.“ A dokonce mu jednu dobu přiříkali jako Radim frame Nejedlý. A teď si představte, že tam je on a jsem tam i já, která má stejný přístup. Také to chci úplně přesně a vím úplně přesně jak a ve kterém momentě té hudby se to musí nasadit. Ale někdy se stane, že se o frame neshodneme s Radimem. A zvukaři jsou z toho úplně šílení, protože jim nedáváme dostatečný umělecký prostor, jak by si přáli. A oba to prostě hlídáme a oba se pak třeba začneme hádat (přátelsky samozřejmě). A oni neví, co teda mají udělat, jestli ten rozhoduje nebo ten. A to je právě to živé, to tvůrčí, co nás na tom těší. Ale té práce je víc a víc a často nemáme čas na takové detaily. Takže, jak už jsem řekla, už vím, že Radim to cítí a že máme společné nějaké cítění. Nemyslím tím, že to cítíme úplně stejně, ale že prostě to, s čím on přijde, беру jako přínos, a už si to nehlídám tak detailně.

- **Mohla byste prosím říci, kolik času zhruba trvá ta práce se zvukařem a s Radimem ve studiu, pokud jde o dokument podobného rozsahu? Kolik je to frekvencí?**

Ne moc, protože musíme být rychlí. Takže plácnu třeba, že 4 frekvence po 4 hodinách. Takže 16 hodin.

- **V tom dokumentu zazněla hudba, která podle mě nezněla jako hudba, která by mohla pocházet od hlavního hrdiny. Tak jsem se chtěla zeptat, jestli tam něco od něj je? On o sobě mluvil, že je poetická duše, tak jestli jste třeba nechtěla tam zkusit dát větší průchod této části jeho osobnosti?**

On mě četl do mikrofonu své básně, ale já jsem je nepoužila, protože prostě mi to tam nesedělo.

- **Byly dobré?**

Vydal si to jako sbírku. Ale podle mě on je lepší textař, takže jsem ho nechtěla vyloženě prezentovat jako básníka. Ale on má kapelu, která se původně jmenovala Žalospěv a pak se přejmenovala na Listověj. Asi jste vnímali, že v tom dokumentu byly takové písničkové pasáže, které byly trochu sentimentální. Byla to jeho hudba. A podle mě ty pasáže pěkně dokreslují jeho osobnost. On tu hudbu i skládá, i píše texty, i je zpěvákem, kytaristou. S kapelou vystupuje hodně na Vysočině, často v kostelích a třeba někde na výstavách. Takže je mi spíš bližší ta jeho hudební tvorba.

Ted' mi došlo, že on na tom trval vlastně. Řekl na začátku „dobře, půjdu do toho, uděláme ten dokument, ale pod podmínkou, že tam bude i naše hudba.“

- **Pro mě to mělo velmi osobní rozměr, protože kterékoliv místopisné označení, které tam bylo, velmi důvěrně znám. Nevím, jestli to tak působilo i na ty, kteří tato místa neznají.**
- **Líbilo se mi, že jste tam měla ty místopisné označení, protože mě to ukotvovalo ještě víc v tom místě. Nebyl to nějaký imaginární les, ale konkrétní. Takže i když nevím kde přesně jsou ta místa, je můžu dohledat.**

Ano. A přinejmenším, kde je Vysočina zná každý.

- **A ten les, co on spravuje, patří obci?**

Ted' si nejsem jistá. Určitě to není státní les. Myslím si, že to patří obci (ta jej určitě nějak dozoruje) nebo nějakému lesnickému sdružení. A pan Nohel má kousek vlastního lesa ještě.

- **Chtěla jsem se zeptat, jestli ten dokument nějakým způsobem přispěl k odborné debatě?**

Je zajímavé, co ten dokument vyvolal. Už po prvním vysílání byl pan Nohel zván na různá místa, aby poradil s lesem nebo přednášel o lese. Asi se stal opravdu respektovanou osobností v této oblasti. To vím od něj. A to tak často bývá, protože posluchače se často obracejí přímo na ty lidi, neobracejí se redaktory nebo autory pořadů.

- **Je opravdu moc pěkné, že takový dokument, který je formou velmi neaktivistický, hýbe veřejnou a odbornou debatu.**

- **Poslechla jste dnes ten dokument znovu po několika letech. Změnila byste na něm něco?**

Ne. Tím nechci říci, že je to dokonalé a že by se to nedalo udělat líp. Ale já bych na tom nic neměnila. Akceptuji to tak, jak to je.